

מעמד הר גריזים והר עיבל – פרק ח'

בשיעור נעסוק במעמד מרגש בו עם ישראל, לראשונה בארצו, מתכנס למעמד משמעותי ובו קורא יהושע בתורה לעיני הכל. אם עד כה חוץ מחציית הירדן העיסוק המרכזי היה בהתארגנות למלחמה (פרק ב' שליחת המרגלים ליריחו; פרק ה' המפגש עם שר צבא ה'1 פרק ו' מלחמת יריחו; פרק ז' הכשלוך בעי; פרק ח' מלחמת העי השניה), הרי שכאן מזכירים לעם ישראל מדוע נכנסו לארץ – על מנת לעבוד את ה' ולקיים את התורה.
הערות למורה:

1. חז"ל מתלבטים היכן ומתי קרה המעמד, ובעקבותיהם רוב הפרשנים מצמידים את חציית הירדן למעמד עיבל. אנו נלמד את הדברים על פי סדר הופעתם בספר יהושע על מנת שלא לבלבל תלמידים.
2. ישנם הרבה פרטים שהתלמידים לא מכירים ואין צורך להבהיר אותם משום שזה רק יבלבל את התלמידים. כך למשל אין צורך להסביר מהו הארון, ומה יש בו ומיהם הכהנים הלוויים, כל אלו מושגים שהתלמידים מכירים מעולמנו (ארון קודש, כהנים, לוויים) ולא כאן המקום להבהיר את ההבדלים בין המושגים המוכרים והמושגים הכתובים. כאשר ילמדו בסוף השנה על המשכן יבינו יותר את המושגים, אך כאן הדגש הוא על המעמד.
3. גם ביחס למעמד ישנם פערים: התלמידים לא למדו ספר דברים ולפיכך מכירים את המעמד רק ממה שהם קוראים כאן ואין להם ידע על הציווי של משה. אמנם אנו מפסידים את הרעיון החשוב שיהושע הולך בעקבות משה וממלא אחרי מצוותיו, אך את המהלך הזה ילמדו התלמידים בפעם הבאה שיפגשו את ספר יהושע, תפקידנו ללמד את הדברים תוך ביסוס על הידע והיכולת שיש להם. אנחנו נלמד את הפרק כפי שהוא בלי להוסיף פרטים המופיעים בספר דברים. עם זאת חשוב מאד כי המורים יקראו בהעמקה כהכנה לשיעור את הפסוקים בדברים פרק כ"ז, שהם הבסיס לאירוע המתרחש כאן.

מה לדעתכם יקרה אחרי המלחמה? יהושע וישראל מנצחים את יושבי העי. היינו מצפים שיחזרו למחנה לנוח מן המלחמה ולהתארגן לקראת המלחמות הבאות. אבל מתברר כי כעת, חשוב במיוחד לחזק את הברית בין ה' וכל העם.

(ל) אז יבנה יהושע מזבֵּחַ לה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל:
(לא) כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּפִתּוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא הֵנִיף עָלֶיהֶן בְּרִזָּל וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לַה' וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים:
(לב) וַיִּכְתֹּב שָׁם עַל הָאֲבָנִים אֶת מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(לג) וְכָל יִשְׂרָאֵל וְזִקְנָיו וְשֹׁטְרִים וְשֹׁפְטֵי עֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לְאָרוֹן נֶגֶד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נִשְׂאֵי אָרוֹן בְּרִית ה' פָּגַר כַּאֲזָרַח חֲצִיו אֶל מוֹל הַר גְּרִזִּים וְהַחֲצִיו אֶל מוֹל הַר עֵיבָל כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה' לְבָרֵךְ אֶת הָעָם יִשְׂרָאֵל בְּרֵאשֹׁנָה:
(לד) וְאַחֲרַי כֵּן קָרָא אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכֹל הַפְּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה:
(לה) לֹא הָיָה דָבָר מִכָּל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֶגֶד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם:

נשים לב כי מתרחשים במקום שלושה אירועים
הראשון הוא הקמת מזבח בהר עיבל והקרבת קרבנות עליו
השני הוא כתיבת התורה על האבנים
השלישי הוא קריאת התורה לפני כל העם (דברי הברכה והקללה)

המזבח והקרבנות הן הדרך להודות לה' על חסדיו
כתיבת התורה מעידה שזוהי תורה שבכתב, שאפשר לקרוא אותה וללמוד אותה
נראה ששני הדברים הללו הם הכנה לעניין השלישי והוא המעמד של העם כולו.
קריאת בתורה לפני העם מחייבת אותם.
לכן חשוב שנראה מה קדם לכך:

לג) וְכָל יִשְׂרָאֵל וְזִקְנָיו וְשֹׁטְרֵים וְשֹׁפְטֵי עֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לְאָרוֹן נֶגְדַת הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית
ה' כְּגַר כְּאֶזְרַח חֲצִיו אֶל מוֹל הַר גְּרִזִים וְהַחֲצִיו אֶל מוֹל הַר עֵיבֶל כְּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה' לְבָרֵךְ אֶת
הָעָם יִשְׂרָאֵל בְּרֵאשֹׁנָה:

צריך להכיר את המבנה הטופוגרפי של העמק בו מתרחש האירוע (שימו לב כי המילה שכם לא מופיעה בפסוקים ולכן גם לא נביא אותה לכתה). בין הר עיבל והר גריזים ישנו עמק (בו שוכנת שכם). זהו המקום בו מתרחש האירוע.
ארון ה' ואיתו הכהנים נושאי הארון עומדים בעמק ואילו בני ישראל מתחלקים לשניים – חצי עומדים מול הר גריזים וחצי מול הר עיבל. באירוע הזה נמצאים כולם – אף אחד לא נשאר מאחור, כי הקריאה בתורה מחייבת את כולם
יהושע ניצב ליד ארון ה' וקורא בתורה. העמק הוא במה טבעית שכולם יכולים לעמוד במורדות ההרים (כמו בתיאטרון) ולראות ולשמע מה קורה למטה.
הקריאה החגיגית בתורה הופכת את האירוע למעמד חשוב של חיבור בין עם ישראל תורת ישראל וארץ ישראל.

כדאי לערוך הדגמה של האירוע בכתה, אולי אפילו באולם ספורט כאשר הכתה מחולקת לשלושה:

באמצע עומד יהושע והכהנים ומשני הצדדים על ספסלים (המייצגים את ההרים) עומדים התלמידים

כדאי לקרוא שני פסוקים מתוך המעמד המתואר בספר דברים, אך לא מומלץ לפרט משום שעיקר הכתוב שם כולל את הקללות ואין לנו עניין להכנס לזה:

דברים פרק כז

(ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִיִּיתָ לְעָם לַה' אֱלֹהֶיךָ: (י) וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ וְעָשִׂיתָ אֶת מִצְוֹתָו וְאֶת חֻקָּיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם:

המעמד המכובד הזה, כאשר עם ישראל מחדש את הברית שלו עם ה', הברית שהיתה בפעם הראשונה במעמד הר סיני אותו מכירים התלמידים, וכעת הברית מחודשת כאשר עם ישראל נמצא בארצו.